

N:o 1.

Af Herr **E. Leijer**: *Om anvisande af anslag, dels till fullbordande af den utanför Wisby hamn befinliga vågbrytaren, och dels till uppmuddring af sjelfva hamnbassinen derstädes.*

Gotland är visserligen Sveriges minsta landskap, men i afseende på politisk vikt och betydelse torde det kunna anses intaga en mycket hög plats. Derom vittnar dess historia, ej blott från dess magts- och välmagts-dagar, utan äfven från det sednaste kriget i Östersjön.

Hade Wisby kunnat bibehålla eller återvinna sin storhet såsom handelsstad, skulle Gotland äfven i statsekonomiskt hänseende hafva intagit ett framstående rum.

Ehuru ingen utsigt finnes för återkomsten af ett dylikt ärorikt tidehvarf för den fordna hansestaden, torde dock dess politiska och handels-historia i förening med Gotlands naturhistoria, om jag så får säga, d. v. s. dess läge, klimat, bördighet m. m. berättiga till förhoppning, att denna herrliga ö en gång skall kunna genom en klok och ändamålsenlig förvaltning utveckla sina rika tillgångar och ernå sådan betydenhet, att det i alla afseenden värdigt fyller sin plats bland Svenska landskap.

Det synes vara en gifven naturlag, att, då ett samhälle faller, fallet blir så mycket djupare, ju högre det stått och att i samma mån längre tid behöfs, innan det börjar repa sig. Så har ock förhållandet varit med Wisby. Det stod högt, föll djupt och århundraden hafva åtgått, innan det börjat repa sig, men, ehuru tidsförhållandena förbjuda, att någon enskild stad numera kan uppstiga till en sådan rang som Wisby fordom egde, förefinnas dock tecken som bebåda en ljusare framtid, och att statsmagterna äfven ansett tiden vara inne för dess lyftande ur ett sekellångt lägervall visar den omvårdnad och det tillmötesgående från deras sida, hvarmed Gotland på sednare tiden hugnats.

Är denna uppfattning riktig, torde så väl rättvisa som klokhets bjuda, att de fortgå på denna bana — så att en gång nedlagda kostnader ej gå förlorade — och det är derföre jag nu förhoppningsfullt vågar vända mig till Riksdagen med framställning om anslag för fullföljande af hamnanläggningen vid Wisby, hvilken för närvarande, långt ifrån att fylla sitt ända-

mål, tvärtom i sitt nuvarande skick hotar att förstöra äfven inloppet till den inre hamnen, d. v. s. stadens förnämsta näringskälla.

Wisby hamns iståndsättande är ett oeftergifligt vilkor för stadens framåtskridande, ja kanske för dess "vara eller icke vara", och då Wisby är öns enda stad och sätet för dess förvaltning, undervisnings-, sjukvårds- m. fl. inrättningar — alla med dyrbara byggnader — är denna fråga af genomgripande vigt för hela ön, ja för hela riket, och till och med för alla på Östersjön seglande nationer, om der blir anlagd en fullt säker allmän hamn, som dessutom blefve lätt att angöra och som nästan alltid är fullt isfri.

Genom nuvarande vågbrytarens sammanbindning med land skulle, såsom Kongl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen i underdånigt utlåtande den 3 Februari 1868 yttrat, "en för sjögång och strömsättning skyddad bassin åvägbringas utanför Wisby stads last- och lossningshamn, en gagnelig *nödhamn*, sålunda bildas, och på grund häraf, det allmänna mera än den enskilda kommunen komma att vinna på ifrågavarande anläggnings utförande.

Nyttan och nödvändigheten af en sådan sammanbindning för att förekomma yttre hamnens totala uppgrundning och inloppet till den inre hamnens fullständiga tillstoppande och för att borttaga den genom vågbrytaren vid vissa vindar uppkommande och för hamnens angörande nu så ytterst farliga strömsättning äro påtagliga. Statens fördel af öns höjande i förmåga att tillgodogöra sina tillgångar, hvarföre Wisby hamn är *conditio sine qua non*, och af tillvaratagande af redan derpå nedlagda kostnader tala för denna hamnbyggnads fortsättande — och dertill kommer den förbindelse, som Staten på sätt och vis kan anses hafva iklädt sig, då den vid sista anslaget beviljande, Riksdagen 1850—1851, bestämdt skiljande på yttre och inre hamnen, beviljade *hela* den för yttre hamnen då af Kongl. Maj:t föreslagna summa, 84,625 R:dr Banko, med åliggande för staden att sjelf draga omkostnaderna för den inre, och detta med ett af Kongl. Maj:t särskildt gjordt förbehåll, att framdeles få begära redan då beräknade, men först sednare behöfliga 110,000 R:dr Banko, hvilka sedan aldrig utgått, hvaremot staden erhållit ett lån på 150,000 R:dr R:mt och med detta inberäknadt hittills påkostat yttre hamnen af egna medel 310,000 R:dr R:mt utöfver af Staten anslagne 244,087 R:dr 50 öre.

För öfrigt kunna åberopas de flera skäl, som förefinnas i Lektor Bergmans motion i frågan vid 1868 års riksdag, till hvilken äfven i afseende på frågans historik hänvisas.

Då således Gotland icke blott eger historiska minnen om forntida magt och rikedom att bevara utan äfven för nutid och framtid måste genom sitt läge vara för sin innehafvare af stor politisk betydelse och vigt;

då dess besittning numera kanske till och med kan anses såsom ett vilkor för Sveriges försvar och för hela Nordens frihet;

då en genom egen rikedom och utveckling fri och själfständig provins måste vara bättre än en i lägervall;

då för Gotlands utveckling och dess resursers tillgodogörande dess enda stads bibehållande och lyftande torde kunna anses oundgängligt;

då allmän omvårdnad, nya kommunikationers inrättande, m. m., som på sednare tider kommit Gotland till del, ej härföre kunna vara tillräckliga så länge själfva anknytningspunkten för samfärdseln med fastlandet — eller Wisby hamn — ej är försatt i oklanderligt skick;

då Staten redan nedlagt betydliga summor på denna hamns iordningsställande och dessa, så väl som de ännu större af Wisby stad derpå använda, eljest handlost bortkastade, med en jemförelsevis ringa ytterligare kostnad ej blott kunna göras fruktbärande, utan ledande till det åsyftade målets fulla uppnående;

då Wisby samhälle städse villigt, efter bästa förmåga och med vederbörandes ofta uttalade beröm, fullgjort sina åtaganden och mycket derutöfver, men nu på detta sitt viktigaste mål uttömt alla sina tillgångar och högt uppdrifvit sin kommunalskatt; och

då sluteligen själfva hamnen, såsom sådan, är vigtig ej blott för Wisby stad utan äfven för det öfriga Sverige och alla som segla på Östersjön, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen måtte i enlighet med det förslag, som Chefen för Kongl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, Öfverste Modig, jemte Herrar Leijonancker, Remmer och Grafström uti sitt vid sammanträde i Wisby den 28, 29, 30 Juni och 1 Juli 1868 förda protokoll framställt, anslå en summa af 130,000 R:dr R:mt — antingen på en gång eller fördelad på flera år — för den utanför Wisby hamn befintliga vågbrytarens fullbordande genom sammanbindning med land;

och då ofvanberörda uppgrundning uteslutande orsakats af vågbrytaren, i hvars konstruktion och placering Wisby samhälle ej haft någon del, och således ej ens kunnat anses vållande, äfven om menisklig beräkning kunna förutse verkan häraf,

vågar jag ytterligare föreslå,

att Riksdagen ville anslå den i nyss åberopade protokoll beräknade summa af 32,000 R:dr R:mt för uppmuddring af bassinen efter vågbrytarens sammanbindning med land.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles och förbehåller jag mig att få dit aflemna vidare behöfliga upplysningar och handlingar.

Stockholm den 20 Januari 1870.

Ernst Leijer.